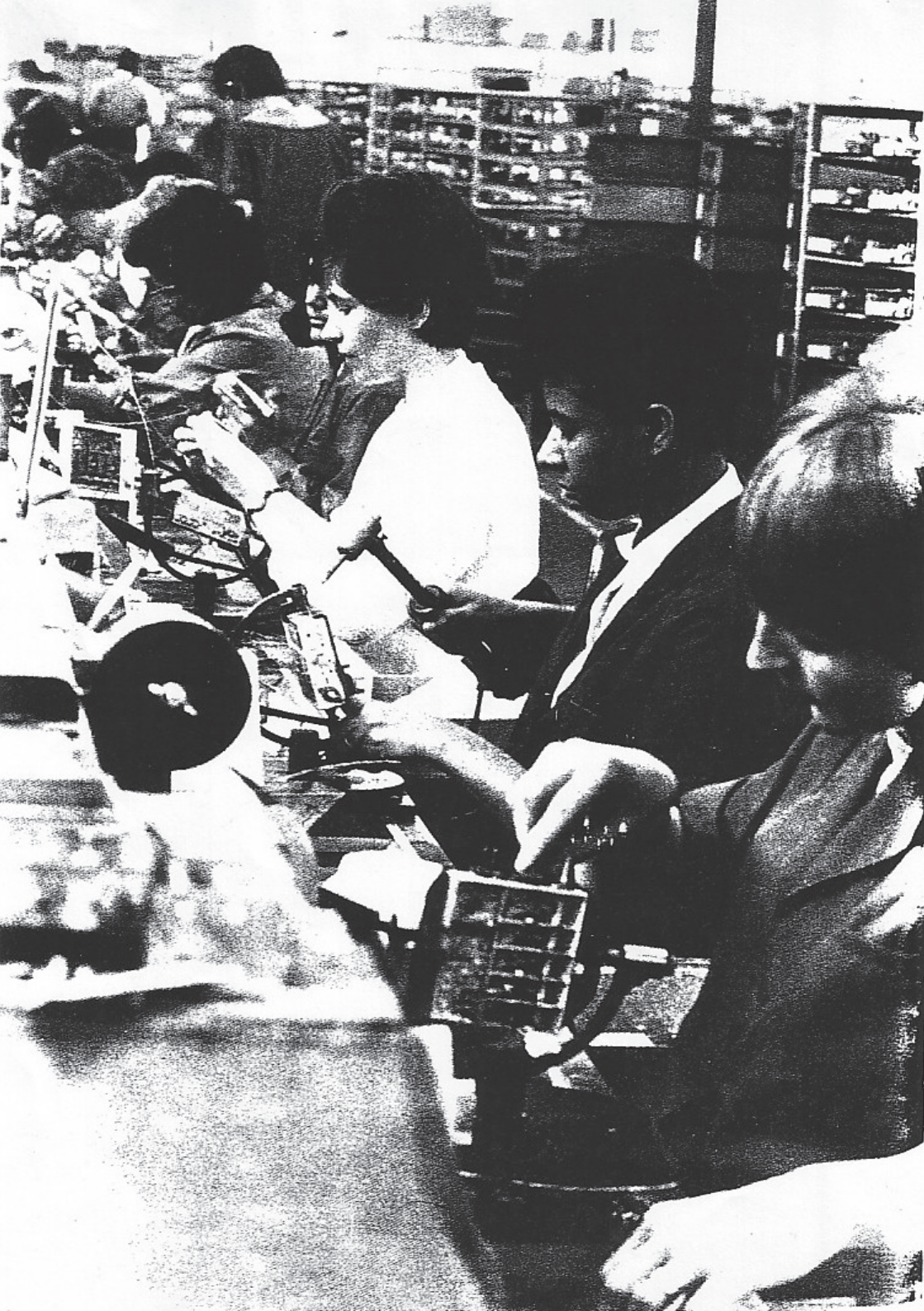

ARBEID

de minsten zijn het overal

Mijn zuster

Met jou wil ik zijn, vrouw aan de lopende band,
jouw leven is een gesloten keten.
Vrijheid bestaat niet tenzij in je dromen.
Is dat het uitzicht op je oude dag?

Met jou wil ik zijn, vrouw van over de grenzen,
met lege gebaren vul jij je bestaan.
Jouw dag begint als anderen nog slapen,
de tijd van ontspanning is het begin van de nacht.

Met jou wil ik zijn, vrouw van de werkvloer,
leeg en verloren na een zinloze dag
wacht jou de haast voor een maaltijd op tafel,
en maak je de boterham weer voor de volgende dag.

Met jou wil ik zijn, vrouw die aan de machine
je naam en gezicht verliest elke dag.
Waar zijn jouw vruchten - ik lijd met je mee -
terwijl je al wat je had hebt gegeven?

De stille slavin

Als ik 's morgens om half acht naar de fabriek ga, zie ik een jong moedertje op de fiets, met voor in het kinderstoeltje haar eerste kind. Ze brengt het naar een vriendin, die er gedurende de dag voor zal zorgen, terwijl zij zelf even later de fabriekspoort binnengaat. Ik zie haar altijd, bij regen en wind, plichtsgetrouw. En in gedachten zie ik dan andere jonge moedertjes in een mooi huis, die alle tijd, zorg en toewijding aan hun kind kunnen geven. Waar in het ene gezin de man gemakkelijk alleen de kost kan verdienen, moet men in het andere gezin met z'n tweeën gaan werken, om deze dure tijd het hoofd te bieden en ook een beetje aan de onderkant van de welvaart mee te kunnen doen. Terwijl zij thuis van alles kan en alles moet kunnen, doet zij (opgenomen in het productieproces) in een eindeloze sleur haar snelle en simpele stukjes werk, dat kinderen van de derde klas basisschool evengoed zouden kunnen. Haar leven is verscheurd. De schaarse tijd die haar nog rest, wordt besteed aan onderhoud: onderhoud van de buitenkant van haar leven, de buitenkant van zichzelf, de buitenkant van haar kind. Met vele anderen deelt zij de arbeid, de vloer van de industrie: aan dezelfde tafel zit een jong meisje en een grootmoeder, de werkende gehuwde en de alleenstaande vrouw.

Ik verbaas me over die vreemde wereld, waarin angst, onvrijheid, onderdanigheid, het ontbreken van zin en arbeidsvreugde dagelijkse werkelijkheid zijn. Is dat leven? Wat is er in het korte leven voor velen veel niet-geleefde tijd, verloren tijd, zinloosheid, gemiste levensvreugde.

Identiteit

Op de vraag 'wie ben ik' is geen zuiver antwoord mogelijk. Het antwoord komt altijd voort uit 'mijzelf in samenhang met mijn omgeving'. Wat is die omgeving? Waar de identiteitsvraag gesteld wordt, blijkt 'arbeider zijn' een noodlot te zijn. Hoe oneigenlijker en onwaardiger de leef- en werkomstandigheden zijn, hoe onwerkelijker het antwoord is - aan jezelf, aan anderen, ook in je zelf-presentatie naar buiten en naar anderen toe. Het is een diep onrecht, dat de meerderheid der mensen levenslang op zoek is naar zichzelf zonder zich ooit te kunnen vinden.

Marinus zit in een hoek van de afdeling platen aan elkaar te stampen. Telkens gaat zijn rechterarm omhoog, met 'n ruk haalt hij de handle naar beneden van de felsmachine. Zijn dagelijkse entourage is: metalen bakken, ramen waar niet doorheen te kijken is, (voor hem) onverschillige mensen. Je moet hem niet vragen, wie hij is. Als hij zou antwoorden zonder na te denken, zou hij zeggen: ik ben niets, ik kan niets, ik weet niets - want zo ervaart hij zichzelf. Als hij eerst over een antwoord na zou denken, zou hij niet antwoorden maar verontschuldiging lachen. Hij weet het ook werkelijk niet. En je mag dan ook niet verder vragen: waar leef je voor, wat is de zin van je leven?

Wil het ook asjeblief niet aan mij vragen als doodgewone arbeider, die voor al deze mensen eigenlijk priesterlijk zou willen werken. Met al die dozen en rekken vol materiaal om me heen weet ik het echt niet. Ik weet het zelfs helemaal niet, want er bestaat geen enkel gevaar dat iemand mij als priesteres zou zien. ... 'Dat ben je ook niet' is het eeuwige antwoord dat de (mannen)kerk geeft aan de vrouw. De strategie van de kerk (van uitschakeling en onderdrukking) is: geef haar geen functie (bevoegdheid, rol, stem), dan hoort zij te zwijgen en niemand verwacht dan van haar dat zij spreekt. Spreekt zij dan tóch, dan is zij vrijpostig; weet zij het beter dan is zij niet vrouwelijk ... De religieuze vrouw is in kerk en samenleving structureel tot zwijgen gedoemd - ook al is zij de voedster van het religieuze in de wereld. En daarom ... je bent voor dat Rijk Gods niet zo nodig, ook niet op de fabriek. Dan voel je wat iedereen moet voelen op z'n tijd. 'Wie is zij daar' werd gevraagd; 'o, dat is de inpakster' was het antwoord.

De verborgen wereld van de arbeid

Als je aan arbeid denkt, gaan je gedachten vanzelf uit naar fabrieken en werkplaatsen. Achter het vaak indrukwekkende profiel van het hoofdkantoor gaan de productiehallen en -afdelingen schuil. Arbeid zie je niet gebeuren, arbeiders zie je door de poort in- en uitgaan maar verder niet. Het arbeidsproces krijg je alleen maar te zien bij een excursie. Of is het ook elders te zien?

Arbeid zie je overal. Als pastor - in ieder pastoraal werksoort zonder uitzondering - kom je de wereld van de arbeid dagelijks tegen. Waar?

Als ziekenhuispastor heb je een gesprek met Jolande, een meisje van 19, rechterbeen in het gips. Tegen een auto aangereden na het werk. Acht uur jagen en jachten en dan op het brommertje, zo gaat dat.

Als basispastor zit je aan tafel met een mevrouw van middelbare leeftijd. Je wilde er op huisbezoek, omdat haar kinderen de boefjes zijn van de buurt.

Zij is een van de vele vrouwen, die het met een minimumloon van de man moeten zien te rooien. De arbeid trekt diepe groeven in hun bestaan. Zij heeft geen greep meer op het huishouden, op haar zelf. . . Om al die ellendigheid te compenseren, eet zij en eet zij. De arbeid straft haar in onverzadigbaarheid. Ja, zij is dik en ongelukkig.

Als katecheet erger je je steeds aan dat ene zelfde jongetje. Een storend element in de klas. Vader zit in de ploegendienst. Het is chaos in Jantje, in zijn boeken, in zijn gedrag. Slavenkind in een ontworichte arbeidscultuur.

Verzet

Met gebogen schouders - net iets boven haar macht - is Marion bezig een televisie te monteren. Zij is achttien lentes jong maar oud voor haar jaren. Een jaar geleden binnengekomen, rustig, heel plezierig van aard, erg betrokken op anderen. En de leiding had het goed gezien: zij was ook heel energiek en fris. De baas prees haar om haar aangeboren hoog tempo. Wedden dat je binnen drie weken aan je aantallen zit? Zij haalde ze, ja, en streefde anderen zelfs voorbij, ging anderen helpen in de tijd die ze overhield. Maar haar moeder zei: ik kan het niet aanzien als jij de afwas doet. En voorbijgangers hielden hun pas even in, als zij haar aan het werk zagen. Was dit nog mensenwerk? Maar de leiders knepen hun ogen dicht, op zo'n paradepaardjes moet je zuinig zijn. zij bepalen het productie-niveau van de hele groep. Marion ging zelfs aan ánderen eisen stellen, zo van 'ik help jou pas als je zelf ook hard werkt'. Kwam er niemand van de leiding op de gedachte tegen haar te zeggen: we zullen je tóch ander werk moeten geven, want je werkt je zelf voorbij, we moeten je tegen jezelf in bescherming nemen? Op een keer werd ze ziek ... en bang om die beruchte pijn in haar linkerarm. Riep men haar op kantoor, toen zij na wekenlange afwezigheid weer op het werk verscheen. om te vragen wat eraan de hand was geweest? Nee, de waarheid zou eens gezegd worden ... Alles begon weer vooraan: hetzelfde werk, hetzelfde tempo, dezelfde nervositeit. Maar toch was er bij Marion een lichtje gaan branden, zij begon van zich af te praten, bracht anderen tot verzet. Toen dan de chef eens vervelend tegen haar kwam doen, schreeuwde ze, dat hij maar moest zien weg te komen, dat hij anders een bak tegen zijn hersens kon krijgen ...

Suga

Zij had het
over haar genotspier
zo vanzelfsprekend
alsof zij haar mond noemde.
Zij werkte op een
schroefboutenfabriek.
De zwarte teer was
zo diep in haar handen
doorgedrongen, dat die
in jaren niet meer
kon worden opgelost.
Maar haar ogen
zuiver, bruin en mooi -
een en al begeerte,
zoals Magdalene die had.
Zij vond dat jongetje
van gisteravond,
dat bij haar had gemogen,
veel te klein
voor haar gevoel

Ik weet niet precies
hoe zij bad,
wel dat zij bad.
Misschien wel zo:
God, geef mij heden
mijn dagelijks
broodnodig beetje seks,
stróóm in mij
en laat mij zwemmen
in mijn genot.
En laat ergens
een boom groeien,
die in mij
zal worden geplant
als een levensboom,
Plant jezelf in mij!
Ik zal je verwennen
tot je zingt,
je warmen in mijn armen
heel de nacht.

Op een bezinningsavond
voor jeugd uit de wijk
was zij gekomen
als enig arbeiderskind.
In kleine groepjes
stonden fabriekszoontjes
bij elkaar, stijf, in pak,
op afstand van het leven.
In de pauze was er muziek.
Mag ik het, vroeg ze.
Toen sprong zij
op het podium,
danste als een slangenmeisje
met heel haar lichaam
van pure lol en spotternij.
Af en toe keek zij
in mijn richting.
Als ik het goed vond,
was het immers goed!
En zo bezon zij zich.

Ik zag de afkeer
samentrekken
in de schouders
van de meisjes van stand.
Het zoontje van de baas
verliet de zaal.
Wist ik wel wie zij was?
Maar Suga straalde.
Haar voorhoofd glom,
zij geurde
naar het leven
als een rijpe vrucht.
Zij danste de nacht in
en haar ogen brandden.
Ik zei niet,
ga in vrede.
Dag lieve meid,
zei ik.
En zij zong naar huis
en ging met God slapen.

Kerk: een crisis voor mensen

Bert houdt me staande terwijl ik met een bak koelplaten over de afdeling sjouw. Hij zegt 'heb je de krant vandaag al gezien? Rome houdt vast aan celibaat'. Ik zeg 'Nee - maar dat zal wel'.

Dan slaat hij toe en zegt 'Weet je wat die kerk van jullie doet? Die maakt alles kapot. En wie zijn de dupe? Wij. Omdat de kerk met dat celibaat de toekomst volledig blokkeert, kan ik elk weekend met mijn opgroeiende kinderen gaan liggen vechten - om ze nog mee naar de kerk te krijgen.

Daar komen ze een pastoor tegen, die geboren is in de vorige eeuw en die niet kan bedanken, omdat er in deze eeuw niet meer voor opvolging kan worden gezorgd. Daar zou een jonge kapelaan kunnen staan en die zou er ook staan als die jongens normaal konden trouwen. Maar zo gaat alles kapot. En wie kunnen voor die stomme kerk de kastanjes uit het vuur halen? Ons vrouw en ikke...

De bak in m'n handen is nog zwaarder geworden. Een weerwoord heb ik niet. Het enige wat ik heb is pijn.

De Drieëndertigjarige

God na drieëndertig jaren
een verloren Vader
van een verloren Zoon
alle leven en alle dood
op elkaar gestort
in Jezus de verlorene
verloren God en Vader
wegstervend in de eeuwigheid
toen het duister viel
geen schoot die zich opende
voor een laatste vlucht
gebogen hoofden
in een laatste snik
drie dagen zoeken naar
hereniging een kus
in een gezicht van liefde
een gevonden Zoon
van een gevonden Vader

Van verloren mannen
en verloren vrouwen
altijd nog een verloren God
vind ons in de lange schaduw
van het eerste licht
onder het puin
van deze tijd
in de eenzaamheid
van een bejaarden-flat
in de zinloosheid
van een nieuwe morgen
tussen de machines
van de levende dood
om u te vinden
in huizen van hoop
in een tocht van licht
naar het eeuwig thuis
van uw omarmen